

Tyttöenergialla kasvaneet. Tytöille suunnatun populaarikulttuurin lähihistoriaa

Aino Tormulainen

1980-luvulla syntyneet naiset ovat varttuneet populaarikulttuurin vahvojen tyttö- ja naissankarien rinnalla. Nämä ”tyttöenergiset” henkilöt ja hahmot ovat toimineet nyt jo aikuisille naisille kannustavina esikuvina ja samaistumisen kohteina. Kyseisen aikakauden sukupolvi elää ja vaikuttaa nyky-yhteiskunnassa täysillä ilman turhaa arastelua, sillä he ovat kasvaneet ymmärtämään, että tytöt pystyvät siinä missä pojatkin – elleivät vielä hiukan paremmin. Aikalaiskeskusteluissa tytöille suunnattuun populaarikulttuuriseen ilmiöön yhdistyy vanhempien paheksunta erityisesti seksuaalisuuden, ruumiillisuuden ja kapinoinnin kohdalla.

Johdanto

Muistatko tyttöbändit Tiktakin, Nylon Beatin, Sitruunapippurin ja Mascaran? Entä *Demi*-lehden ensimmäisen numeron elokuulta 1998 tai vuosituuhannen vaihteen nuortenkirjallisuuden omapäiset tyttöhahmot, kuten Tuija Lehtisen Saran ja Lauran? Sukupuolesi, ikäsi ja se mitä populaarikulttuurin tuotteita olet seurannut tai kuluttanut vaikuttavat siihen, kuinka tuttuja nämä nimet sinulle ovat ja mitä ne sinulle kertovat. Ne liittyvät 1990-luvun populaarikulttuuriseen ilmiöön, joka laajeni uusia tyttöyden esittämisen tapoja mahdollistaneeksi tyttöenergiakulttuuriksi. Tyttöenergiakulttuurin kohdeyleisöä olivat ennen muuta 1980-luvulla syntyneet tytöt. Kyseinen sukupolvi, johon itsekkin lukeudun, eli varhaisnuoruuttaan ensimmäisenä tyttöenergiakulttuuria kuluttavana ryhmänä. Pohdin tässä tekstissä 1990–2000-lukujen vaihteen tyttöenergiaa kulttuurisena ilmiönä ja analysoin siihen liittyvää keskustelua. Nojaan aikalaiskeskusteluun, aihepiiriä koskevaan tutkimukseen sekä suomalaisen 1980-luvulla syntyneiden naisten muisteluihin.

1990-luvun suomalainen nuoriso eli yhteiskunnan murroskautta ja koki maamme suurimman taloudellisen noususuhdanteen ja sitä seuranneen talouslaman. Missi-instituutio oli yhä voimissaan, koko perhe kokoontui katsomaan televisiosta *Speden spelejä*, *Muumilaakson tarinoita* sekä *Kauniita ja rohkeita*. Ostettiin ensimmäisiä cd-levyjä ja nauhoitettiin niitä C-kasetille, antennikodeissa televisiosta näkyi kahdesta kolmeen kanavaa. Kun monen nuoren vanhemmat joutuivat yllättäen työttömiksi, ekologisuus ja kirpputorien suosio nousi. Vuosikymmenen loppuun mennessä uusi teknologia nosti talouden jälleen jaloilleen, ja kännykät sekä tietokoneet yleistyivät jokaisen suomalaisen perustavaroiksi. Vuosituhannen vaihtuminen näkyi kauppojen hyllyillä millennium-krääsanä, valuutaksi tulivat eurot ja maan ensimmäinen naispresidentti astui virkaan. Talouslama ei kuitenkaan koetellut kaikkia yhteiskuntaryhmiä samoin, vaan esimerkiksi nuoret kuluttivat yhä enemmän ja heille alettiin myös markkinoida yhä suuremmin erilaisia tuotteita. (Heinonen 2003, 472–473; Yle Elävä arkisto 1990 & 2000.)

Tommi Hoikkala ja Petri Paju (2008, 289) nimittävät 1990-luvulla nuoruuttaan eläneitä ”yksilöllisen valinnan sukupolveksi”. Näiden nuorten aikuisten elämän keskeinen viiteryhmä on läheinen kaveripiiri, joka asettaa pysyvyyden alati vaihtuville kumppaneille, töille ja muille projekteille. Pysyvän kaveripiirin mallia on nähty myös kyseiselle sukupolvelle

suunnatuissa populaarikulttuurin tuotteissa kuten *Frendit* tai *Sinkkuelämää* tv-sarjoissa. Koska media eri muodoissaan on nykyisin päivittäin läsnä kaikkien arjessa, on myös kasvatus liukunut perinteisiltä instituutioilta yhä enemmän mediakulttuurin alueille. Kirjat, lehdet, elokuvat, televisio, internet sekä muut mediat antavat aineksia niin nuorten maailmankuvaan, keskinäiseen yhteisöllisyyteen kuin heidän identiteettityöhönsäkin. Populaarikulttuurin kulutus tapahtuu kavereiden kesken ollen sosiaalisesti palkitsevaa, mielihyvää tuottavaa toimintaa. Mediatalvasta nuoret eivät kuitenkaan kuluta mitä tahansa vaan valikoivat siitä itselleen sopivia aineksia omien tarpeidensa mukaisesti. (Herkman 2007, 24, 39, 192–193; Suoranta 2003, 9–10, 148, 158, 18; Vanttaja 2005, 58.)

Tyttöenergia oli jotain uutta, entisestä poikkeavaa, sukupuolirooleja ja -odotuksia rikkovaa. ”Ei tarte tehdä mitään tai olla tekemättä sen takia että on tyttö” (Minna, JpaN 12.2014) [1]. ”Eikä naisten tarte olla aina niitä hiljaisia hissukoita” (Mira, JpaN 6.2014). Tyttöenergiakulttuuri korosti ja toi esiin sen, että naisetkin voivat Hannelen sanoin: ”olla ihan ’even’ [engl. tasoissa], siellä tasavertaisesti ja et ei oo sellasia juttuja mihin ei vois rueta tai mitkä ois jotenkin et nää ei oo naisten juttuja” (JpaN 18.2014).

Feminiinisyys, lupa olla tyttö ja näyttää tytöltä, mutta toimia silti tasavertaisena vastakaiseen sukupuoleen nähden on keskeinen osa tyttöenergian välittämää viestiä. Naisellisuutta positiivisena voimana korostaneeseen tyttöenergiakulttuuriin yhdistyivät erityisesti napapaidat ja minihameet. Aikalaiskeskustelussa huoli lasten ja nuorten kuluttajuudesta sekä tyttöjen vetämisestä liian nuorina aikuiskulttuurin pariin nähtiin ilmiön tuomana uhkakuvana. (Pajala 1999; Saarikoski 2009, 276–282.) Lasten ja nuorten oman kulttuurisen toiminnan, kuten varhaisnuorten romanttisen diskokulttuurin tai pukeutumisen, ymmärtämisen vaikeus johtuu aikuisten vaikeudesta käsittää lapsuuden ja nuoruuden uudenlainen väli-tila. Seksuaalisuus hämmentää aikuistulkitsijaa ja rikkoo viattomuuteen liittyviä käsityksiä. Seksi on kuitenkin aikuisen katsojan silmissä. Lasten omat tulkinnat, kokemukset ja määrittelyt tehdään eri lähtökohdista. (Anttila 2005, 281; Vänskä 2012, 10, 109.)

Vastakohtana tyttöjen perinteiselle kasvatukselle ja seksuaalisuutta sekä ruumiillisuutta säätelevän kiltin tytön itsekontrolli-ideaalille tyttöenergian esimerkit olivat ravisuttavia, sillä tyttöihin on perinteisesti kohdistettu kurinpidollinen katse heidän sukupuolensa ja seksuaalisuutensa vuoksi. Tyttöjen kasvatus on ollut luonteeltaan moraalista, ja sosiaalista järjestystä ylläpitäen heidät on kasvatettu ”omalle paikalleen”. (Aaltonen 2011; Käyhkö 2006, 225–226; Ojanen 2011, 12–13; Saarikoski 2009, 224.) Tyttöenergiakulttuuri oli mukana 1990-luvulla tyttöjen siirtymässä lapsuudesta nuoruuteen sekä vielä myöhemmin matkalla aikuisuuteen, tarjoten erityisen väylän elää nuoruutta ja rakentaa omaa identiteettiä. Ristiriitaista, kaupalliseksi kritisoitua ilmiötä on luonnehdittu myös feministisen voimauttavaksi: se on antanut tytöille rohkeutta, itseluottamusta ja uskoa siihen, että asioita voi saada aikaan ja tehdä itse. (Aapola ym. 2005, 18–39; Zaslow 2009, 9.)

Kuvaan artikkelin aluksi tyttöenergiakulttuurin kansainvälistä taustaa, käsitteestä käytyjä neuvotteluja sekä aikalaiskeskustelua ajalta, jolloin kulttuuri-ilmiö oli kuumimmillaan ja tunnistettavissa. Käyn läpi tyttöenergian suomalaista vastaanottoa ja esittelen muutamien populaarikulttuurin esimerkkien avulla, millaista kulttuuria Suomessa oli tarjolla. Näkökulmani painottuu tarkastelemaan, kuinka tyttöenergiakulttuuri liittyy tyttöyteen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä näistä tehtyihin tulkintoihin. Kirjoitus perustuu Itä-Suomen yliopistossa työn alla olevaan väitöstutkimukseen, jossa tarkastelen populaarikulttuurin tyttöenergiaa Suomessa ja sen kokemista muistelemisen näkökulmasta. Olen koonnut tutkimuksen muisteluaineiston vuosina 2010–2012: noin 33 tuntia vertaisryhmäkeskustelua, jossa 1980-luvulla syntyneet tyttöenergian kohderyhmään kuuluneet 22–31-vuotiaat naiset muistelevat nuoruuttaan ja vuosituhannen vaihteen populaarikulttuuria kuudessa viiden

hengen ryhmässä. Höystän tekstiä muisteluaineistoon pohjaavilla tyttöjen omilla kokemuksilla ja tulkinnoilla. Lopuksi pohdin, millaisia tyttöyden malleja tyttöenergia on kohderyhmälleen tarjonnut ja mihin suuntaan se on tyttöjä kasvattanut.

Ristiriitaisen tyttövoiman alakulttuuriset juuret

Englanninkielisellä käsitteellä ”girl power” tarkoitetaan sekä nuoriin naisiin liittyvää kulttuurista ilmiötä että heidän sosiaalista asemaansa yhteiskunnassa. ”Power” viittaa tyttöjen valtaan, voimaan ja voimaantumiseen (”empowerment”). Termi on suomennettu ”tyttövoimaksi” tai ”tyttövallaksi”, mutta siitä on käytetty myös sanaa ”tyttöenergia” sekä aikalaiskeskusteluissa että myöhemmin tutkimuksessa. Tyttöenergian käsite on siksi myös tutumpi suomalaisille. (Aaltonen & Honkatukia 2002, 8; Laukkanen & Mulari 2011, 181–182; Saarikoski 2009.) Käsitteen suomennoksissa ja englanninkielisessä versiossa on sävyero. Suomalaisittain ”tyttöenergian” voi ”voiman” tavoin ajatella käynnistävän muutoksen ja saavan tytöt tekemään jotain. Valta viittaa pikemmin sosiaaliseen asettumiseen. Näistä syistä valitsin tutkimukseeni ”tyttöenergian” käsitteen muiden suomennoksien sijaan.

Käsitettä käytetään puhuttaessa tyttöjen voimautumisesta ja itsetunnon kohenemisesta. Laajasti ymmärrettynä tyttöenergialla tarkoitetaan sellaista puhetapaa, joka tukee tyttöä, pitää heidän kulttuureitaan arvokkaina ja määrittelee niitä uudelleen. Idea kiteytyy kertomukseen menestyvästä nuoresta naisesta, joka on luova, kunnianhimoinen ja itsevarma. Populaarikulttuurissa tyttöenergia ruumiillistuu sankarittariin, jotka ovat suorapuheisia, eivät pelkää ottaa valtaa, uskovat itseensä ja päättävät omasta elämästään. Tosielämän todisteina uudesta tavasta kasvaa naiseksi on nähty esimerkiksi tyttöjen koulutuksellinen menestys, kulutustottumukset, muoti ja vapaa-aika, seksuaalinen itsevarmuus, ammatillinen kunnianhimo ja myöhempään ajankohtaan siirretty äitiys. (Aapola ym. 2005, 19; Currie ym. 2009, 8–9; Harris 2004b, 17; Ojanen, 2008, 8.)

Tyttöenergia tuo mieleen myös tyttöjen keskinäisen sosiaalisuuden, sisaruuden, jota popmusiikin tyttöryhmät edustivat. Musiikkiin ja tyttöbändeihin käsite usein ensimmäisenä yhdistetäänkin, sillä brittiyhtye Spice Girls nosti sen kaikkialla tunnetuksi iskulauseeksi, kuten muisteluryhmään osallistuneen Neean kommentti kertoo: ”Tottakai girl powerista tulee aina ensimmäisenä mieleen Spice Girls, koska se oli se juttu mikä nousi silloin” (JpaN 15.2014). Yksilöllisyyttä korostava tyttöenergia yhdistyy niin feministiseen viestiin kuin feminismiin muuttumiseen ja aiemman feminismiin kritiikkiin. Sen on nähty kiteyttävän erityisesti musiikin ja feminismin yhteisen taipaleen viimeisen 20 vuoden ajalta. ”Maustetytöt” eivät kuitenkaan käyttäneet käsitettä ensimmäisenä, vaan samoja ajatuksia kykenevistä tytöistä oli yhdistetty jo 1980-luvulla niin Barbie-nukkeeseen kuin Madonnaankin. (Hains 2008; Saarikoski 2009, 22; Meltzer 2010, viii.)

”Girl Power” -käsitteen alkuperä on jäljitetty Amerikkaan. Sen on vaihtoehtoisesti nähty nousseen afroamerikkaisten naisten ”You go, girl!” -kannustusfraasista, 1980-luvun mustien naisten hiphop -kulttuurista tai vielä varhaisemmista 1960-luvun tyttöyhtyeistä (Gonick 2008, 311). Useimpien lähteiden mukaan käsite kehitettiin yhdysvaltalaisessa 1990-luvun vastakulttuurisessa *Riot grrrl* -liikkeessä, joka pyrki politisoimaan tyttö-sanana. Liikkeen perustajat uskovat, ettei sanayhdistelmää ollut olemassa tai sitä käytetty ennen *Riot grrrl* -liikettä missään muussa yhteydessä (Meltzer 2010, 16–17). Liikkeen pyrkimyksenä oli muun muassa uudelleenkirjoittaa feminismi nuorten sukupolvelle sopivaksi. Tyttösanana haltuunotto *grrrl*-termillä oli tässä projektissa keskeistä. *Riot grrrl* laajeni pian tar koittamaan liikettä, joka yhdisti ympäri Yhdysvaltoja niitä naisia, jotka käyttivät itse tekemäänsä musiikkia tuodakseen esille tyttöyteen liittyviä ongelmia nuorten feministien näkö-

kulmasta. Ruohonjuuritason feministisestä aktivismista tuli punkrockin eräs ilmiö. (Aapola ym. 2005, 19–25; Hains 2012, 13, 18–19; Laukkanen & Mulari 2011, 182.)

Amerikkalaisessa yhteiskunnassa oli käynnissä myös muuta tyttöihin kohdistunutta sosiokulttuurista liikehdintää. Vanhemmat, tutkijat ja kulttuurikriitikot alkoivat yhä enenevässä määrin huolestua tyttöjen epätasa-arvoisesta kohtelusta. Feminististä tyttötutkimusta alettiin popularisoida ja sellaiset myyntimenestyskirjat kuten Mary Pipherin *Reviving Ophelia: Saving the Selves of Adolescent Girls* (1994) toivat tytöt ja heidän ongelmansa julkiseen keskusteluun. Samoihin aikoihin toisen aallon feminismiin nähtiin kokeneen takaiskun ja kolmannen aallon individualismia korostavan (post)feminismin tulleen yhteisöllisen poliittisuuden tilalle. Joidenkin tulkintojen mukaan tyttöenergia oli kulttuuristen markkinoiden vastaus näille sosiaalisille liikkeille, sillä myös markkinateollisuus suuntasi katseen tyttöihin aistien mahdollisuuden valtaviin kulutusmarkkinoihin. Tyttöenergia laajeni sloganista edustamaan koko kulttuurista ilmiötä, jonka myötä tytöt saivat lisää voimaa, mutta samanaikaisesti heidät nähtiin markkinavoimien silmissä uusina potentiaalisina kuluttajina. Toisin kuin Spice Girls, tyttöenergian käsite ja siihen liitettävä kulttuuri ei ole ollut ohimenevä trendi. (Aapola ym. 2005, 18–39; Currie ym. 2009, 32–34; Hains, 2012 1–48; Zaslow 2009, 3–4, 13.)

Tyttöenergiakulttuurin voidaan tiivistää olevan tytöille suunnattu ja tyttöjä käsittelevä populaari ilmiö, joka vaikutti myönteisesti sekä median tyttörepresentaatioiden monipuolistumiseen että tosielämän tyttöjen elämään. Se jatkuu yhä, vaikka sen koetaan olleen kuumimmillaan 1990-luvun puolivälistä vuosituhannen vaihteeseen. Tyttöenergian airuiden ja ilmiön kokeneiden muistelijoiden käsityksiä tyttöenergiasta yhdistävät tietyt teemat: itsenäisyys, selkeä feminiinisyys, tytöt voivat tehdä mitä vain -asenne, yksilön vapaus ja omaisuus, voimautuminen sekä perustava ajatus naissolidarisuudesta. Tyttöenergian tiivis summaaminen on osittain turhaa, sillä sen perusidea on pitkälti sama kuin nykyfeminismissä: jokainen voi määritellä mitä se itselle tarkoittaa ja soveltaa sitä haluamallaan, itselleen sopivimmalla tavalla (Hains 2012, 17, 33; Nevalainen & Tormulainen 2012, 38). Tyttöenergian tyttöys ei katso ikää, vaan energiaa voi edustaa yhtä hyvin pikkutyttö kuin kolmekymppinen nainenkin. Selkeästi vanhempien naisten samansävyistä toimintaa nimitetään kuitenkin toisin: ”naisenergiaksi”, ”tätienergiaksi” tai jopa ”mummoenergiaksi”. Tyttöenergian edustaja voi kasvaa kulloiseenkin elämäntilanteeseen sopivaksi: ”musta tuntuu, et koko ajan se tulee vanhemmaksi se edustaja, kun itekin vanhenee”, sanoo muisteluryhmässä Anu (JpaN 18.2014).

Parjattu ja voimauttava ilmiö

1990-luvun lopulla niin mediakeskusteluissa kuin tyttötutkimuksessakin kiisteltiin tyttöenergian tulkinnoista ja muun muassa siitä, mitä tyttöenergia on antanut tytöille ja mikä sen suhde on feminismiin. Erityisen usein asetettiin vastakkain ulkonäkökeskeinen kuluttaminen ja tyttöjen todellinen voimautuminen. Jessica Taftin (2004, 70) näkemyksen mukaan tyttöenergia voidaan tulkita anti-feminismiksi, postfeminismiksi, yksilölliseksi voimaksi tai ostovoimaksi. Tyttöenergiaa on arvosteltu sen poliittisen näennäisyyden ja kapitalistisen luonteen vuoksi. Sen ei ole nähty rohkaisevan todelliseen poliittiseen toimintaan vaan ensisijaisesti kuluttamiseen. Anita Harris (2004b, 20–22) toteaa tyttöenergiakulttuurin tarjoavan mahdollisuuden rakentaa feminististä identiteettiä ostamalla voimauttavaa retoriikkaa käyttäviä tuotteita ilman kiinnostusta todelliseen sosiaaliseen muutokseen. Catherine Driscoll (2002, 272) puolestaan kysyy, voiko feminismi olla globaalisti levitetty massatuote. Samoihin keskusteluihin liittyy myös puhe postfeminismistä, jonka mukaan feminismi koetaan

nykypäivänä tarpeettomaksi. Strateginen ”F-sanan” korvaaminen kiltillä ja epäuhkaavalla tyttöenergialla koetaan soveliaammaksi, mutta se asettaa tyttöyden puhtaasti kulttuuriseksi tilaksi, ei sosiaalisen ja poliittisen toiminnan kentäksi (Taft 2004, 71). Aapola, Gonick ja Harris (2005, 37) ovat arvostelleet tyttöenergiaa, joka painottaa uusliberalistista individualismia sekä valinnanvapautta ja kysyneet, tuleeko yksilöllisyydestä uusi tyttöyden kulttuurinen ideaali. Tyttöenergian onkin nähty ainoastaan korostavan tyttöjen keskinäisiä eroja ja vahvistavan stereotyyppisiä käsityksiä naisen arvon kytköksistä ulkonäköön. Lisäksi ilmiön on kritisoitu olevan vain valkoisten, hoikkien, keskiluokkaisten tyttöjen energiaa ja sen on sanottu unohtavan niin etniset kuin seksuaalivähemmistötkin. (Laukkanen & Mulari 2011, 181–183; Zaslow 2009, 5–9, 13–14, 157–161.)

Toiset tutkijoista kokevat tyttöenergiakulttuurin positiivisena. Sen on nähty edistäneen tyttöjen myönteistä esittämistä mediassa ja lisänneen yleisön feminististä tietoisuutta erilaisten populaarikulttuurin hahmojen myötä. Osa on korostanut tyttöenergiakulttuurin tytöille tuomia voimautumisen mahdollisuuksia. (Aapola ym 2005, 18–39; Currie ym. 2009, 30; Laukkanen & Mulari 2011, 181–183; Taft 2004, 74.) Esimerkiksi Bettina Fritzsche (2004, 159) toteaa, että tyttöjen oli mahdollista käyttää tyttöenergiakulttuurin mediakuvia työkaluina omien yksilöllisten tavoitteidensa saavuttamisessa. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että Spice Girls pystyi tarjoamaan nuorelle yleisölleen sukupuolinormien rasitteista vapautumista, mutta toisaalta naisryhmän mediakuva itsessään ylläpiti ahdasta, ulkonäkökeskeistä naisidentiteetin esittämisen tapaa. Ilmiötä on tarkasteltu myös haastatteleamalla amerikkalaisia 2000-luvun teini-ikäisiä tyttöjä ja selvitetty, mitä mieltä tytöt itse ovat olleet tyttöenergian välittämistä ristiriitaisista viesteistä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että feminismiä popularisoiva tyttöenergiakulttuuri voi toimia jokaisen tytön henkilökohtaisena välineenä identiteetin rakentamisessa ja tyttöyden moninaisissa neuvotteluissa, sillä tytöt todella omaksuvat tyttöenergian retoriikan yksilönvalinnasta. (Hains 2012; Currie ym. 2009; Zaslow 2012.)

Keskeisin tyttöenergiakulttuuria ja sen kokemista Suomessa käsitellyt tutkimus on Helena Saarikosken *Nuoren naisellisuuden koreografioita* (2009), jossa hän tarkastelee Spice Girls -faniutta ja antaa aikalaisaineiston pikkutyöille itselleen puheenvuoron. Tyttöenergian ilmeisin äänenkannattaja, Spice Girls, onkin innoittanut monia tutkijoita pohtimaan tyttöbändin hurjan suosion syitä ja siihen liittynyttä faniutta (esim. Fritzsche 2004; Jeronen 1998; Lemish 1998; Pajala 1999). Lisäksi on tehty lukuisia tutkimuksia tytöille suunnatuista kulttuurituotteista kuten elokuvista, tv-sarjoista, tyttöjenlehdistä ja internet-sivustoista (Laukkanen & Mulari 2011). Tyttöenergiaa on käsitelty myös monissa tyttöyttä, populaarikulttuuria ja postfeminismiä käsitelleissä kansainvälisissä tutkimuksissa ja antologioissa (esim. Driscoll 2002; Harris 2004a&b; Mitchell & Reid-Walsh 2008).

Tyttöenergia saapuu Suomeen ruumiillistuen Spice Girlseissä

Niin kaupallisen kuin alakulttuurisen tyttöenergian alkuräjähdyks tapahtui musiikin kentällä. Kansainväliseksi kulttuuri-ilmiöksi ja myös Suomeen se levisi vasta vuonna 1996 Spice Girls -yhtyeen myötä. ”Ensimmäisenä tulee ”Spaissarit” mieleen, mut kyllähän se jatku siitä. Ja kun miettii jotain suomalaista musiikkia, niin Tiktak on varmaan ollu seuraava aika kova.” (Siiri, JpaN 12.2014.) Muistelijat ajoittavat tyttöenergian hyvin voimakkaasti 1990-luvun puoleenväliin ja loppupuolelle. Heidän omassa elämässään se asettuu joko ala-asteelle, kuten Siirin tapauksessa: ”sijoittaisin sen sinne kolmannesta kuudenteen luokkaan” tai ala-yläasteen taitteeseen: ”nehän [Spice Girls] oli kuumimmillaan sillon, no siinä just kun siirryn yläasteelle.” (Minna, JpaN 12.2014.)

Ilmiön alakulttuurisista juurista Suomessa ei varhaisteinien keskuudessa tiedetty mitään, vaikka tyttöenergian sukupolvi kasvoi MTV:n ja musiikkivideoiden maailmassa. Samaan aikaan suomalaisen tyttötutkimuksen piirissä alettiin käydä keskustelua niin sanotuista voimaantuneista ”uusista tytöistä” tai ”pärjääjätytöistä”, joilla oli kompetenssia yhdistää tytytydessään luovasti maskuliinisia, feminiinisiä – sekä perinteisiä että moderneja – aineksia. Myöhemmin ”uudet tytöt” edustivat kiltistä tytöstä voimakkaasti poikkeavia väkivaltaisempia, vaikeampia ongelmatyttöjä. Mediakeskustelu sai samoja sävyjä kuin amerikkalainen huolipuhe ja tyttöyttä käsiteltiin pitkälti näkökulmasta, jossa tytöt nähtiin avuttomina uhreina yhteiskunnallisten ja kulttuuristen odotusten paineessa. Median tyttöenergiadiskurssilla ja populaareilla teksteillä oli keskeinen osa kaksijakoisen, keskiluokkaiisiin pärjääjiin ja työväenluokkaiisiin ”koviin” ongelmatyttöihin jakautuneen tyttökuvan syntymisessä myös Suomessa. Myöhempi tyttötutkimus 1990-luvun lopulla alkoi suhtautua tähän yksipuoliseen käsitykseen kriittisemmin ja nykyisin on ryhdytty yhä enemmän tarkastelemaan tyttöjen keskinäisiä eroja ottaen huomioon erilaiset sosiaalista paikkaa määrittävät kategoriat. (Aaltonen & Honkatukia 2002, 8–9; Ojanen 2011, 15–19.)

1980-luvulla syntyneet naiset olivat ikänsä puolesta juuri otollista yleisöä tyttöenergian erilaisille tuotteille. ”Sitä vaan sattuu ole sen ikänen, kun se [Spice Girls] tuli” (Marjo, JpaN 15.2014). Spice Girls tuotteistettiin voimakkaasti. Fanit omistivat levyjen lisäksi kyniä, pyyhekumeja, t-paitoja, purkkatikkareista saatuja tarroja ja virallisia keräilykuvia. Myös monet muut tyttöenergiaan laskettavat tuotteet, kuten tv-sarjat loivat ympärilleen fanitavaraa. Fraasit ”You go Girl!” ja ”Girl Power!” ilmestyivät lukemattomiin tuotteisiin. Voimauttavaa energiaa hyväksikäyttäen myytiin kaikkea pop-musiikista tynnyliinoin ja urheilutapahtumista terveyskampanjoihin. (Aapola ym. 2005, 25–32; Banet-Weiser 2004, 120; Hains 2012 xi.)

Nuoriso- ja populaarikulttuurin ilmiöt herättävät vanhempien ja kouluväen keskuudessa usein vastustusta ja jopa moraalista paniikkia. Kaupallisen mediakulttuurin kautta lasten ja nuorten pelätään oppivan jotakin sellaista, mitä heidän ei toivottaisi oppivan. Eniten huolta populaarikulttuurin eri muodot aiheuttavat uusina. Moraalipaniikeille on tyypillistä se, että ne keskittyvät erilaisten asiantuntijoiden ympärille ja unohtavat itse huolen kohteet: lapset ja nuoret. (Vantaja 2005, 54.) Saarikosken (2009) mukaan Spice Girlsia käsittelevää aikalaiskeskustelua käytiin suomalaisissa kulttuurilehdissä muun muassa aiheista tyttöys, miehet ja pojat, ulkonäkö ja seksuaalisointi, fanius, kaupallisuus ja äitiys. Tyypillistä aikalaistutkimukselle oli retorinen vastakkainasettelu ennen–nyt. Esille tullut uusi, rohkea, aktiivinen ja aggressiivinen, jopa seksuaalisesti provosoiva tyttö, jolle kaikki mahdollisuudet yhteiskunnassa olivat avoinna, oli täydellinen vastakohta perinteiselle nöyrälle, passiiviselle, äidiksi ja vaimoksi valmistaneelle tyttökulttuurin mallille. Spice Girlsien ympärillä käyty keskustelu ei koskenut vain yhtä yhtyettä, vaan kyse oli monitahoisesta kulttuurikeskustelusta, jonka kenttänä olivat sukupuoli- ja sukupolvikeskustelut sekä media-, kulttuuri- ja kasvatuspoliittiset sektorit, joilla tytöille sopivaa yhteiskunnallista paikkaa on aina pyritty määrittämään. (Saarikoski 2009, 115–120, Pajala 1999.)

Spice Girls -fani-ilmiö kesti korkeimmillaan pari vuotta ja käytännössä ne tytöt, jotka olivat peruskoulun ala-asteella vuosina 1996–98, olivat oikean ikäisiä ollakseen yhteen faneja. Liian nuoret tai tietyn iän ylittäneet eivät ehtineet tähän kulttuuriseen kokemukseen mukaan. (Saarikoski 2009, 13, 311.) Tähän sukupolvikokemukseen liittyvät myös tyttöenergiäkäsityksen ymmärtämisen erot. Tyttöenergia ei sanana merkitse Spice Girls -faneja nuoremmille juuri mitään, vaikka tyttöenergiaan linkittyvät tyttöhahmot ja voimautumisen idea ovat olleet läsnä ja tunnistettavia heidänkin 2000-luvulla kuluttamassaan populaarikulttuurissa. (Currie ym. 2009, 29; Hains 2012, 267–270, 285.)

Sankarittaret rikkovat rajoja mielipitein ja teoin

Rebecca Hains (2008) muistuttaa, etteivät tyttösanarit ole niin uusi asia kuin miltä helposti näyttää, vaan heitä on nähty läpi historian. Amerikkalainen populaarikulttuuri tuotti tyttö-sankareita jo 1930-luvulla, kuten sarjakuvan orpotyttö Annien ja lapsinäyttelijä Shirley Templen. Tyttöenergian tavoin nämä hahmot tarjosivat toivoa tyttöjen paremmasta tulevaisuudesta, rikkoivat sukupuolistereotypioita neuvotellen maskuliinisuudesta ja feminiinisuudesta ja saavuttivat suosiota teknologian kehityksen ja kulttuurijakelun kasvun vuoksi. Lisäksi vanhoja ja uudempia tyttö-sankareita yhdistää voimakkaasti kaupallistettu ja markkinoitu mediakuvasto. (Hains 2008.) Myös muisteluaineistossa pohditaan historiallista näkökulmaa. Marjo esimerkiksi arvelee, että ”varmasti noilla vanhemmillakin on ollu omat semmoset tyttöenergia-asiansa” (JpN 15.2014).

Niin historiallisesti kuin kulttuurintuotteita aikajanelle asetettaessa tyttöenergiailmiön aika on jäljitettävissä. Sen tunnusmerkkejä löytyy jälkikäteen tarkastellen myös sellaisista populaarikulttuurin tuotteista, jotka eivät ole tulleet tutuiksi juuri ilmiön saattamana vaan jo paljon aikaisemmin. Osa tuotteista taas linkittyy tyttöenergiaan ilmiötä myöhemmin jatkaneina. Enimmäkseen tyttöenergia näkyy ulkomaisessa, varsinkin angloamerikkalaisessa populaarikulttuurissa. Samalla kaavalla pyrittiin kuitenkin luomaan myös paikallisia tuotteita ja jokaisessa populaarikulttuurin genressä on löydettävissä myös suomalainen vastine. Seuraavaksi kuvaan muisteluaineistossa nimettyjen esimerkkien avulla Suomessa nähtyä tyttöenergiakulttuuria.

Meillä historiallisia tyttö-sankareita voisivat olla tyttökirjallisuuden hahmot. Tytöille selkeästi kohdennettua kulttuuria on perinteisesti ollut sarjakirjallisuus, jonka suomalaisissa muodoissa nähtiin melko varhain perinteistä tytön roolia vastustavia ”villikkotyttöjä” kuten Anni Polvan Tiina. Tyttöenergiailmiötä varhaisemmat klassiset tyttökirjat, jotka on peritty äidiltä tai muilta sukulaisnaisilta, ovat olleet tärkeitä vielä 1990-luvun nuoruudessakin. Ryhmissä nimettiin muun muassa Astrid Lindgrenin omapäiset tytöt, L.M. Montgomeryn *Runotyttö* ja *Anna ystävämmä* sekä Louisa Alcottin *Pikku naisia*. (Myös Heikkilä-Halttunen 2003, 445–452; Kokkonen 2013, 105, 240.)

Tyttöenergiaan yhdistetään voimakkaasti chick lit -kirjallisuuden genre, jonka nähdään alkaneen Helen Fieldingin (1996) Bridget Jonesin myötä (Rasmunsson 2008). Lisäksi muistelijat nostivat esille tyttöjen elämään liittyviä ongelmia kuten syömishäiriöitä ja seksuaalista väkivaltaa käsittelevää kirjallisuutta. 2000-luvun taitteessa suomalaisessa nuortenkirjallisuudessa ryhdyttiinkin yhä enemmän kuvaamaan monia aiemmin vaiettuina pidettyjä aiheita (Heikkilä-Halttunen 2003, 452). Keskeiseksi tyttökirjallisuuden sisällöksi koettiin ihastumisen ja seksuaalisuuden käsittely. Esimerkiksi Tuija Lehtisen nuortenkirjoissa tärkeitä ovat olleet kuvaukset seksuaalisuuden heräämisestä ja tyttöjen sallitusta seksuaalisesta halusta (Kokkonen 2013, 205, 211). Sarjakirjallisuuden tyttösanarit ovat jatkaneet seikkailujaan kirjasta toiseen. Yhteisöllisestä tyttöryhmästä tuli usein esille lastenvahtikerho *The Baby-Sitters Club*. Ratkaisevaa yksilötoimijaa puolestaan edustavat esimerkiksi klassikko *Neiti etsivä* (Keene 1955–2001) ja eri maissa seikkaileva norjalainen Katja (Rafaelson 1991–2001). Suomalaisesta sarjakirjallisuudesta mainittiin esimerkkinä Marvi ja Merja Jalon hevostalleille sijoittuvat *Nummelan ponitalli*, *Nea hevostyttö* sekä *Ratsutyttö*-sarjat. Tuoreempaan kirjallisuuden tyttöenergisestä hahmona koettiin *Harry Potterin* Hermione (Rowling 1997–2007), joka rikkoo myös tyttöenergian stereotyyppistä vaalean ja kauniin tytön representaatiota loistamalla ulkonäön sijaan älyllään.

Tärkeimmäksi nuortenlehtiin liittyväksi muistoksi nousi *Suosikin* Bees&Honey-palsta, jota on luettu kavereiden kanssa etsien murrosiän ongelmiin ja seksuaaliseen kehitykseen

liittyvää tietoa. Muuten seksivalistusta on saatu varttuneemmille naisille suunnatuista *Reginasta* ja *Cosmopolitanistakin*, mutta erityisesti tyttöjenlehti *Demistä*, joka ”avas naisten maailmaa siitä pikkutyön vaiheesta, oli semmonen turvallinen siirtymä”, kertoo Elli (JpaN 20.2014.) *Demi* alkoi ilmestyä vuonna 1998. Se tarjosi tytöille monenlaista tukea ja ohitti suosiossaan nopeasti varhaisemmat *SinäMinä*- ja *Mekaks* -lehdet. Internetin myötä ryhdyttiin tekemään myös tytöille suunnattuja sivustoja, kuten juuri *Demi*-lehden keskustelufoorumi *demi.fi*. (Luukka 2003.)

1980-luvulla musiikin tyttöenergiaa pohjustivat esimerkiksi Madonna, Cyndi Lauper ja Blondie-yhtyeen Debbie Harry. Kansainvälisen tyttöpopilmiön myötä 1990-luvulla levy-yhtiöt lanseerasivat tyttöbändejä myös Suomessa. Nähtiin muun muassa Plus, Sitruunapippuri ja tyttöbändibuumia ironisoinut, mutta osaksi siihen laskettava Mascara. Tyttöpopille oli tyypillistä nopeasti tuottaminen ja myyminen, mutta myös nopea unohtuminen. (Mäkelä 2003.) Poikkeuksena tyttöbändikavakadissa ovat pitkän uran tehneet Nylon Beat (1995–2003) ja Tiktak (1999–2007), jossa merkillepantavaa ja usein mediassakin erikseen mainittua oli se, että tytöt todella soittivat itse. Tyttöenergian aikaan asettuvat myös suomalaisen naisrockin Jonna Tervomaa ja Maija Vilkkumaa, jotka monesti mediassa rinnastettiin Alanis Morrissetteen ja rockin ”vihaisiin naisiin”. Tervomaan ja Vilkkumaan sekä tyttöbändien vaikutus kotimaiseen rockiin on ollut kiistaton. Heidän jälkeensä suomirock on ollut huomattavasti aiempaa tasa-arvoisempaa. Tyttöenergian jatkumossa nähdään suomalaisen musiikin kentällä esimerkiksi Chisu, Mariska, Irina ja PMMP-yhtye, joiden myötä tyttöenergia-termikin on tullut uudestaan esille myös mediassa.

Television historia on suosinut poikahahmoja ja poikiin keskittyneitä ohjelmia. Vasta 1980-luvulla nähtiin ensimmäisiä tytöille suunnattuja sankarittaria kuten *My Little Ponyt*, jotka eivät tosin olleet kovin voimakkaita tai älykkäitä hahmoja, mutta toivat kaikesta huolimatta aiemmin näkymättömissä olleen tyttöyden lastentelevisioon. (Banet-Weiser 2004, 124.) Tyttöenergian kiteyttäjäiksi mainitaan useimmiten meilläkin tutut amerikkalaiset tv-sankarittaret *Buffy vampyyrintappaja*, *Xena soturiprinsessa* ja *Sabrina teininoita*. (Aapola ym. 2005, 27; Currie ym. 2009, 8; Gonick 2008). Vuosituhannen vaihteen Suomessa television ja elokuvien tyttöenergia näkyi edellä mainittujen lisäksi monissa muissa hahmoissa, joista tosin vain harva oli kotimainen. Oli tavallisia pikkutyttöjä kuten *Ruusun ajan Roope* ja *Blondi tuli taloon* -sarjan Liisa, Simpsonien Lisa sekä Hayao Miyazakin anime-elokuvien pikkutyöt. Erityistä tyttöenergiassa ovat sen edustamat persoonalliset teinitytöt, joita alkoi merkittävän paljon esiintyä niin *Salatuissa elämissä* kuin lukuisissa amerikkalaisissa tv-sarjoissa ja nuortelokuvissakin. Ruotsalaisessa elokuvassa tyttöhahmoja on nähty runsaasti jo 1990-luvulla. Suomalaisiin nuortelokuvaan aktiiviset pääosan tyttöhahmot ovat tulleet vasta viime vuosina, esimerkiksi elokuvissa *Kielletty hedelmä* (2009) ja *Sisko tah-toisin jäädä* (2010). (Laukkanen & Mulari 2011, 177; Mulari 2009.) Tyttöenergian itsenäisyyttä ja voimaa on nähty edustavan myös monien toisistaan poikkeavien television ja elokuvan aikuisten naissankarittarien aina *Ally McBeal*istä ranskalaiseen *Amelieen* ja *Ponille kyytiä* -komedian naisiin. Myös *Terminator 2* -elokuvan Sarah Connorin ja *Tomb Raiderin* Lara Croftin tapaiset actionsankarittaret lisääntyivät huomattavasti 1990-luvun lopulla edustaen kolmannen aallon feminismien henkeä. He taistelivat itsenäisesti sekä kykenevästi ja olivat samalla naisellisen hyvännäköisiä. (Knight 2010, xx–xxi.)

Tyttöbändien jäsenten eri persoonat ja niiden korostetun stereotyyppinen rakentuminen on tyttöenergiailmioille tyypillistä. *Sinkkuelämää* tv-sarjan naiset nähdään luontevana jatkona Spice Girlseille juuri sarjassa katsojille samaistuttavaksi esitettyjen erilaisten persoonien vuoksi. Nykyisellä ”post Spice -ajalla” (Hains 2012) samanlainen henkilöhahmojen tyypittely kuuluu myös osaksi uusia tyttöenergisiä tuotteita. Tämän päivän tyttöjen suosikit kuten

animaatiosarjat *Winx-club* tai *W.I.T.C.H.* rakentuvat erilaisten persoonien varaan. Positiivinen muutos on yhä enenevä eri etnisyyksien mukaan ottaminen. Vuonna 2003 ”Girl Power” nimettiin yhdeksi viralliseksi elokuvagenreksi *MovieMakerMagazinen* toimesta (Smith 2003). Tytöt ja feminismi ovat elävä ja näkyvä osa niin nykyistä tyttöpäähenkilöiden tähdittämää Hollywood-elokuvatuotantoa kuin muutakin populaarikulttuuria.

Tyttöenergian kasvattamat nyky-yhteiskunnan toimijat

1980-luvulla syntyneet ”spaisarifanit” seurasivat lukioikäisinä televisiosta *Sinkkuelämää*. Nyt pari-kolmekymppisinä he lukevat chick lit -kirjallisuutta ja sydänsuruissa kaivavat esiin *Bridget Jones* -elokuvat. Tälle tyttöasukupolvelle tyttöenergiakulttuuri on aina ollut olemassa pitäen yllä ajatusta siitä, että tytöt ovat vahvoja ja viisaita ja heidän kiinnostuksiltaan on kulttuurista arvoa. Hannele tiivistää ilmiön vaikuttavuuden: ”Tuntuu et se jo näkyy meissä se. Tai että se Madonna on ollu olemassa sillon, kun myö on oltu pieniä. Niin nyt tietyllä tavalla kasvaa niitä, jotka on ihailtu niitä vahvoja naiskuvia.” (JpaN 18.2014.)

Muisteluaineistoni osoittaa, että tytöt ovat soveltaneet tyttöenergiaa omassa elämässään eri tavoin. Sen innoittamana haaveiltiin omasta bändistä, leikittiin ja näyteltiin, tanssittiin, kiinnostuttiin muodista ja meikeistä, kokeiltiin soveliaisuuden rajoja ja joskus myös rikottiin sääntöjä. Omaa paikkaa etsittiin horjuttamalla tyttöihin kohdistuneita odotuksia esimerkiksi lintaamalla koulusta tai toimimalla perinteisillä poikien reviiireillä kuten jalkapallokentillä, mutta tehtiin myös selkeästi pojat ulkopuolelle sulkevia tyttöjen omia juttuja pitäen niitä arvokkaina ja oikeutettuina. Tyttöenergiaa on toteutettu asenteen ja toiminnan tasolla joko yksin tai yhdessä toisten tyttöjen kanssa. Keskeinen paikka tälle identiteettityölle sekä vertaisryhmien kohtaamiselle on tietysti ollut koulu. Koulun tuottama instituutio-naalinen ikä, joka on muodostunut syntymävuoden määrätessä oppilaat eri luokka-asteille, on vaikuttanut kulttuurisiin merkityksiin ja tyttöenergian soveltamiseen kulloisessakin iässä. Esimerkiksi Spice Girls -faniutta toteutettiin eri luokka-asteilla eri tavoin: alaluokkalaisille se oli leikkiä ja keräilyä, myöhemmillä luokka-asteilla omaksuttiin muodin, shoppailun ja tyylin merkitys. (Saarikoski 2009, 186, 306, 312.) Tyttöenerginen toiminta ja sen soveltaminen omiin tarpeisiin on osoitus naiseuden ”kuivaharjoittelusta”, jota tyypillisesti on tehty tyttöjen omissa huoneissa (Anttila ym. 2011, 140–141; Ojanen 2008, 4). Nyt tyttöjen elämä tuli näkyväksi myös omien huoneiden ulkopuolella.

Tyttöenergia ei toiminut tyttöjä keskenään jakavana erottajana vaan itse asiassa yhdisti tyttöjä laajemmin tietyn kattoajatuksen alle, jota useat kulttuurinmuodot monin eri tavoin toivat esille. Ystävyyttä ja yhteisöllisyyttä korostanut tyttöenergia ”on ehkä jotenkin semmosta liimaa, joka pitää tietyn porukan kasassa” (Kaisa, JpaN 13.2014). Ilmiön avulla nuorena paljon muuttanut Marjo ymmärsi paremmin muita tyttöjä ja pääsi ryhmiin mukaan uudella paikkakunnalla: ”Sillon mulla tosiaan oli hankaluuksia muodostaa semmosia läheisiä kaverisuhteita tyttöjen kanssa - - se Spice Girls musiikki ja fanitus sitten on auttanut siinä, että on oppinu miten ylipäättään muodostetaan kaverisuhteita useampaan ihmiseen, miten ollaan ryhmässä ja miten sopeudutaan ryhmään.” (JpaN 15.2014.) Kun yhteisöllisyys on tärkeä tyttöenergian määrittäjä, voidaan aiheellisesti kysyä, kenelle populaarikulttuurin tyttöenergia oikein on tarkoitettu ja voiko se olla olemassa kaikille. Esimerkiksi muisteluaineistossa muuttamat tytöt kuvaavat, kuinka heidän nuoruuttaan varjosti koulukiusaaminen ja yksinäisyys eikä omaa tyttöporukkaa ollut. Heille tyttöenergian voimauttavat elementit tuskin ovat olleet peräisin tyttöyhteisöllisyydestä.

Tyttöenergian erilaiset representaatiot ovat osoittaneet, millaisia mahdollisuuksia naisukupuolella yhteiskunnassa voi olla. Nuoruuteen kuuluvien elämänvaiheiden kanssa pai-

niskelleet tyttöpähenkilöt ovat mahdollistaneet niin hahmoihin samaistumista kuin omien ristiriitaisiksi koettujen tunteiden käsittelyä. Keskeistä tyttöenergiassa on ollut pyrkimys vahvistaa tyttöjen itsetuntoa. ”Justiinsa ne kaikki Blossomit ja ne kaikki tv-sarjat ja muut niin ei mun mielestä niistä tullu mitään semmosta painetta että miltä pitäis näyttää tai pitäis olla laiha tai miten pukeutua. Totta kai niitähän niitä näkee nättejä ja hoikkia tv:ssä ja muualla, mutta ne kirjatkin vaan kannusti siihen että ole oma itsesi.” (Mira, JpaN 2.2014.)

Tyttöenergia käsitteli sukupuolten tasa-arvoa, vaikka siitä ei välttämättä suoraan puhutukaan. Monet sisällöt voidaan tulkita feminismiin popularisoinniksi, tasa-arvoviestin välittämiseksi tytöille heidän omalla kielellään. Yhtäaikaisesti tyttöenergian koetaan olleen merkityksellinen ja voimauttava, mutta osittain myös postfeministisesti tarpeeton tai vähintäänkin itsestäänselvyys. Sosiaalisen ympäristön, kasvatuksen ja yleisemmin suomalaisten naisten yhteiskunnallisen aseman vuoksi osa muistelijoina koki, ettei tarvinnut erityisempää opastusta ymmärtääkseen että tytötkin voivat toimia. ”Mie en tavallaan ees tajunnu mitä niin ihmeellistä siinä girl powerissa ees ois. Että mitä niin ihmeellistä siinä on, että tytöt tekee asioita? Tottakai ne tekee.” (Oona, JpaN 7.2014.)

Ikäpolvensa iskulause hiipuu, mutta sanoma kantaa

Ajallisesti tyttöenergiailmiö asettuu vuosituuhannen vaihteeseen, jonka jälkeen kyseinen sana katosi ja menetti suosiotaan niin arkikielessä kuin mediasanastossakin. Termiä on voitu käyttää nostalgisessa 1990-lukua käsitelleessä mediapuheessa, muttei enää ilmiön kukoistuskauden tavoin jatkuvassa kielenkäytössä tyttöjen arvoon yhdistyen. Tyttöenergian tosin koetaan yhä olevan olemassa, ja sen hyväksi havaitulla sabluunalla tuotetaan vieläkin moninaista tytöille suunnattua kulttuuria.

”Eihän se käsite välttämättä siinä muodossa oo käytössä tänä päivänä, mitä se oli silloin joskus 90-luvulla, ehkä osittain sen kaupallisuudenkin takia. Se on lanseerattu ihan eri tavalla, ei se nouse otsikoihin. Ei sillä, että mie väittäisin, ettei se olemassa ole.” sanoo Suvi (JpaN 8.2014.) Katri tuo esille ilmiöön liittyneen tuotteistamisen ja erottaa siitä tyttöenergian sanoman todetessaan ilmiön jatkuneen, mutta erityyppisenä: ”Ei oo Maija Vilkkumaa-tikkareita tai muuta, mut se ajatus, et naisetkin pystyy siihen mikä on periaatteessa ollu miesten juttu” (JpaN 7.2014).

Kansainvälinen populaarikulttuurinen ilmiö sai aikanaan runsaasti huomiota ja kiinnostavalla tavalla kansallisia muotoja. Meillä Suomessa, samoin kuin maailmallakin tyttöenergia kietoutuu mielikuvissa ensimmäisenä Spice Girlseihin, mutta tarkempi aiheen tarkastelu osoittaa, että sitä edustivat monet muutkin kasvot – myös kotimaiset. Ennen kaikkea tyttöenergia oli osa tyttöjen itsensä elämää. Yhteisen populaarikulttuurisen ilmapiirin kokee ne tytöt selkeästi myös ymmärtävät tyttöenergian, niin käsitteen kuin ilmiönkin, pitkälti samoin. He nimeävät kymmenittäin samoja elokuvia, kirjoja, laulajia ja muita tuotteita tämän kattokäsitteen alle. Heillä on siitä yhteinen kokemus ja sen vuoksi yhteinen tulkinta. Aikuiset ja tutkijat voivat olla lapsille ja nuorille suunnatusta populaarikulttuurista montaa mieltä, mutta heidän mielipiteitään tärkeämpää ovat nuorten omat kokemukset.

Samaan aikaan tyttöenergiakulttuurin kanssa myös muu tytöille suunnattu toiminta on lisääntynyt ja tullut näkyvämmäksi yhteiskunnassa. Kannustavaan asenteseen muistelijat yhdistivät esimerkiksi sukupuolisensitiivisen tyttötyön ja Tyttöjen Talot. Ilmiö on lisännyt uudenlaisia kulttuurisia tyttö- ja naiskuvia ja voimistanut varhaisnuorten- ja teinityttöjen erottumista omiksi erityisiksi ryhmikseen, joiden elämään moninainen tyttöyden problemaatikka liittyy. Tytöt ovat rymistäneet makuukamareistaan julkiseen tilaan, niin mediaan kuin

katukuvaan, herättäen sekä myönteistä että kielteistä keskustelua, mikä kaikki on osa tämän päivän tyttöenergiaa.

Näen, että tyttöenergiakulttuuri on ollut tärkeä muokkaava tekijä sen kokoneen ikäpolven – ei vain tyttöjen vaan myös poikien – sukupuoleen liittyvissä käsityksissä ja asenteissa. Lisäksi tyttöenergia on ehkä ollut yksi viimeisimmistä yhteisesti jaetuista kulttuurisista sukupolvikokemuksista. Nykyinen internetin myötä pirstaloitunut populaarikulttuurin kenttä ei enää tarjoa samalla tavoin yhtä tietyn ikäluokan tiedossa olevaa kulttuuria ja yhteistä kasvukokemusta.

Viitteet

- [1] Keräämäni muisteluaineisto on arkistoitu Suomen Kirjallisuuden Seuran Joensuun Perinnearkistoon. Aineistositaattien merkintä: muistelijan peitenimi, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistotunnus.

Lähteet

Muistitietoaineistot

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Joensuun perinnearkisto. Muisteluaineisto JpaN 1.2014–JpaN 22.2014 (arkistotunnus: Joensuun perinnearkisto Nauhoite, numero), kerääjä Aino Tormulainen (2010–2012).

Televisio-ohjelmat

Yle Elävä arkisto 1990-luku. [www-lähde] < <http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/1990> > (luettu 5.11.2013).

Yle Elävä arkisto 2000-luku. [www-lähde] < <http://yle.fi/elavaarkisto/haku/#/vuosikymmen/2000> > (luettu 5.11.2013).

Kirjallisuus

Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi 2002. Johdanto. Tyttöyden monet tulkinnat. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (toim.), *Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja* 27. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–18.

Aaltonen, Sanna 2011. Tytöt ja maine. Teoksessa Ojanen, Karoliina; Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim.), *Entäs Tytöt? Johdatus tyttö tutkimukseen. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja* 113. Tampere: Vastapaino, 269–304.

Aapola, Sinikka; Gonick, Marnina & Harris, Anita 2005. *Young Femininity: Girlhood, Power and Social Change*. New York: Palgrave Macmillan.

Anttila, Anna; Ojanen, Karoliina; Saarikoski, Helena & Timonen, Senni 2011. Tyttöjen jutuja. Tyttökulttuurin monimuotoiset tilat. Teoksessa Ojanen, Karoliina; Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim.), *Entäs Tytöt? Johdatus tyttö tutkimukseen. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja* 113. Tampere: Vastapaino, 135–172.

Anttila, Anna 2005. “Mulla se alko aina diskossa sillee jos tanssi sen kanssa” Varhaisnuorten diskot romanttisen kulttuurin näyttämönä. Teoksessa Saarikoski, Helena (toim.),

- Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 255–290.
- Banet-Weiser, Sarah 2004. Girls Rule! Gender, Feminism, and Nickelodeon. *Critical Studies in media Communication* 21 (2), 119–139.
- Currie, Dawn H.; Kelly, Deidre M. & Pomerantz, Shauna 2009. ‘Girl Power’. *Girl Reinventing Girlhood. Mediated Youth vol.4*. New York: Peter Lang Publishing.
- Driscoll, Catherine 2002. *Girls. Feminine Adolescence in Popular Culture and Cultural Theory*. New York: Columbia University Press.
- Fritzsche, Bettina 2004. Spice Strategies: Pop Feminist and Other Empowerments in Girl Culture. Teoksessa Harris, Anita (eds.), *All About the Girl. Culture, Power, and Identity*. New York and London: Routledge, 155–162
- Gonick, Marnina 2008. Girl Power. Teoksessa Mitchell, Claudia A. & Reid-Walsh, Jacqueline (eds.), *Girl Culture. An Encyclopedia, Volume One*, 310–314.
- Hains, Rebecca C. 2012. Growing up with Girl Power. *Girlhood on Screen and in Everyday Life. Mediated Youth vol. 15*. New York: Peter Lang.
- Hains, Rebecca C. 2008. The Origins of the Girl Hero. Shirley Temple. *Child Star and Commodity. Girlhood Studies* 1 (1), 60–80.
- Harris, Anita 2004a (ed.). *All About the Girl. Culture, Power, and Identity*. New York and London: Routledge.
- Harris, Anita 2004b. *Future Girl. Young women in the twenty-first century*. New York and London: Routledge.
- Heikkilä-Halttunen, Päivi 2003. Viattomuuden tilasta ihanteiden sortumiseen? Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 32*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 442–453.
- Heinonen, Visa 2003. ”James päällä joka säällä”. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 32*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 456–479.
- Herkman, Juha 2007. *Kriittinen mediakasvatus*. Tampere: Vastapaino.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri 2008. Entä nuoremmat sukupolvet? Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Puhonen, Semi; Hoikkala, Tommi & Roos J.P. (toim.). *Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina*. Helsinki: Gaudeamus, 270–294.
- Jeronen, Eeva 1998. Spice Girls. *Uutta naista etsimässä. Musiikin suunta* 20 (3), 5–9.
- Kokkonen, Sara 2013. *Rasavillejä ja romantikkoja. Rakkaat suomalaiset tyttökirjat*. Helsinki: Avain.
- Knight, Gladys L. 2010. *Female Action Heroes: A Guide to Women in Comics, Video Games, Film, and Television*. California: Greenwood Publishing Group.
- Käyhkö, Mari 2006. Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa. Joensuu: Joensuu University Press.
- Laukkanen, Marjo & Mulari, Heta 2011. Tyttöjä mediassa, tyttöinä mediassa. Teoksessa Ojanen, Karoliina; Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim.) *Entäs Tytöt? Johdatus tyttö-tutkimukseen. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 113*. Tampere: Vastapaino, 173–212.
- Lemish, Dafna 1998. Spice Girls’ Talk: A Case Study in the Development of Gendered Identity. Teoksessa Inness, Sherrie A. (eds.), *Millennium Girls. Today’s Girls Around the World*. New York: Rowman & Littlefield, 145–167.

- Luukka, Minna-Riitta 2003. Kelpaanko tällaisena? Tyttöyden rakentuminen Demi-lehden palstoilla. Teoksessa Modinos, Tuija & Suoninen, Annikka (toim.), Merkillinen media. Tekstit nuorten arjessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 17–38.
- Mitchell, Claudia A. & Reid-Walsh, Jacqueline (eds.) 2008. *Girl Culture. An Encyclopedia*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Meltzer, Marisa 2010. *Girl Power. The Nineties Revolution in Music*. New York: Faber and Faber, Inc.
- Mulari, Heta 2009. "Me näymme ja kuulumme!" 1990-luvun uusi naiseus ruotsalaisessa televisiosarjassa *Glappet* (1997). *Lähikuva* 23 (3), 6–22.
- Mäkelä, Janne 2003. "Epäonnistumisen tuottaminen teinipopissa." *Nuorisotutkimus* 21 (1), 59–63.
- Nevalainen, Terhi & Tormulainen, Aino 2012. Naiset, jotka haluavat kaiken. Keskustelua postfeministisestä kulttuuri-ilmioistä. *Naistutkimus* 25 (1), 35–40.
- Ojanen, Karoliina 2011. Katsaus tyttötutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Ojanen, Karoliina; Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim.), *Entäs Tytöt? Johdatus tyttötutkimukseen*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisu 113. Tampere: Vastapaino, 9–43.
- Ojanen, Karoliina 2008. Tyttötutkimuksen tytöt: keskustelija tyttöyden moninaisuudesta ja tyttöjen vallasta. *Elore* 15 (1), 1–17. [www-lähde] < http://www.elore.fi/arkisto/1_08/oja_b_1_08.pdf > (Luettu 1.9.2013).
- Pajala, Mari 1999: Terveisiä maustemaailmasta! Spice Girls -fanit tuottajina ja kuluttajina. *Lähikuva* 13 (1), 27–42.
- Rasmusson, Sarah 2008. Chick Lit. Teoksessa Mitchell, Claudia A. & Reid-Walsh, Jacqueline (eds.), *Girl Culture. An Encyclopedia, Volume One*, 227–234.
- Saarikoski, Helena 2009. Nuoren naisellisuuden koreografioita. Spice Girlsin fanit tyttöyden tekijöinä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää. Tampere: Vastapaino.
- Smith, Kirsten 2003. The 25 Greatest Girl Power Movies Ever Made. *MovieMakerMagazine* (51). [www-lähde] < <http://www.moviemaker.com/articles-directing/the-25-greatest-girl-power-movies-ever-made-3004/> > (luettu 7.1.2014).
- Taft, Jessica K. 2004. *Girl Power Politics: Pop-Culture Barriers and Organizational Resistance*. Teoksessa Harris, Anita (ed.), *All About the Girl. Culture, Power, and Identity*. New York and London: Routledge.
- Vanttaja, Markku 2005. Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen sääteily. *Kasvatus* 7 (1), 52–64.
- Vänskä, Annamari 2012. Muodikas lapsuus. Lapset mainoskuviissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Zaslow, Emilie 2009. *Feminism, Inc. Coming of Age in Girl Power Media Culture*. New York: Palgrave Macmillan.

Aino Tormulainen on sukupuoli- ja sukupolentutkimuksen jatko-opiskelija Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa